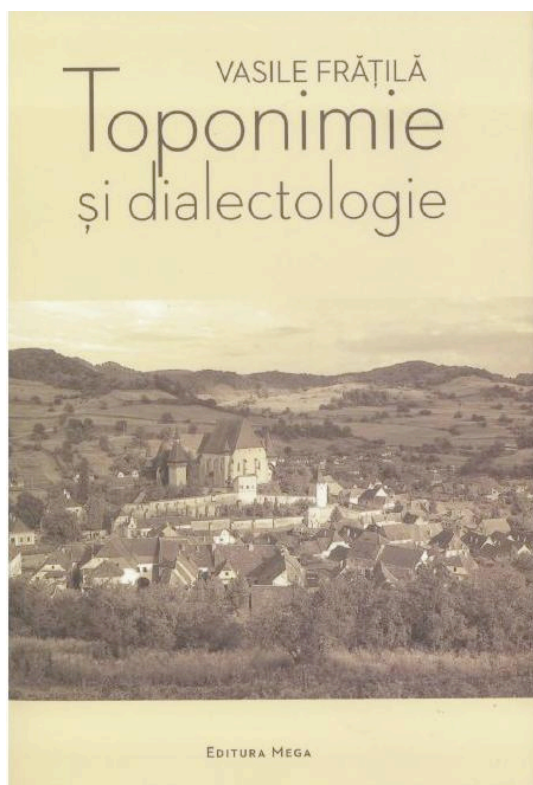


**Vasile Frătilă, *Toponimie și dialectologie*,
Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011, 422 p.**

Anca-Elena DANCIU

Université Aix-Marseille AMU, France
ancadanciu2007@yahoo.com



Reeditarea volumului *Studii de toponimie și dialectologie*, apărut în anul 2002, la Timișoara, este un prilej de a aduce în actualitate o temă care se dezvoltă unui public larg, întrucât dezbate, într-o manieră în care știința se întâlnește cu afectivitatea, probleme fundamentale pentru cele două ramuri ale lingvisticii românești: toponimia și dialectologia. Studiile cuprinse în acest volum sunt în fapt *contribuții* de toponomastică și de lingvistică spațială.

Profesor universitar, autor al multor volume de prestigiu, Vasile Frătilă face parte din categoria cercetătorilor care s-au dedicat lingvisticii diastratice și diatopice, punând în centrul preocupărilor sale studiul toponimelor și al varietăților dialectale. Înregistrăm la Vasile Frătilă interes față de aceste compartimente ale limbii încă din perioada susținerii tezei de doctorat; studiile ulterioare ajung cu adevărat unelte indispensabile pentru dialectologi, istorici, profesori, studenți sau chiar pentru publicul larg interesat de aspecte sincronice și diacronice ale limbii române.

Parcurgând volumul *Toponimie și dialectologie*, descoperim în structura lui inclusiv un demers

lexicografic ale cărui principale merite se regăsesc în egală măsură în competență și profesionalism, în documentarea și pasiunea cu care acesta se conturează drept invitație spre teritorii intime ale limbii noastre.

Prezentarea succintă a lucrării este realizată de însuși autorul volumului, care simte nevoia de a justifica republicarea titlurilor selectate în paginile acestei cărți, de a include aici mențiuni legate de elementele de noutate și de continuitate a sondării universului toponomastic în corelație cu cel dialectologic. Structura prezentei ediții este astfel determinată de cei doi termeni din titlu, capitolele și subcapitolele fiind, și ne place să o repetăm: suma unor reale contribuții ale autorului în cele două domenii.

În spațiul consacrat toponimiei se rezervă un loc important unei incursiuni în istoria formării limbii române, pentru a se reitiera argumente indubitabile cu privire la teritoriul de formare a limbii române, fără a fi însă omise teoriile ce contravin fixării originii acesteia și la nord de Dunăre. Demn de semnalat este inventarul hidronimelor invocate în susținerea argumentelor cu privire la teritoriul de formare; în succesiunea lor de la vest spre est, hidronimele sunt prezentate în funcție de referința geografică și istorică, dar mai ales, în funcție de fonetismele ce pot fi invocate în demersul argumentativ. Suma articolelor dedicate toponimelor ia forma unei enciclopedii ce vine în completarea cercetărilor lingvistice de până acum.

E remarcabil, în economia volumului, un studiu mai vechi, extras de autor din teza sa de doctorat, anume: *Graiul de pe valea inferioară a Târnavelor*, un subiect reluat și revizuit, în urma anchetelor și deplasărilor într-o arie geografică și dialectală de care Vasile Frătilă pare să fie legat cel mai mult. De această dată, autorul a inclus în paginile sale definiții ale toponimelor culese, s-a interesat de etimologia acestora, căutând totodată să găsească soluții unor probleme care privesc nu

numai originea, ci și clasificarea inventarului de toponime. Definițiilor li se adaugă aspecte legate de structura semantică și tipologică și, în mod necesar, exemplificări și precizări importante legate de problema granițelor dintre apelative, antroponime și alte toponime. Spre a contura identitatea aparte a spațiului lingvistic ce poate fi reperat, de fapt, în Văile inferioare ale Târnavelor autorul acordă o mare atenție particularitățile fonetice, lexicale și morfologice ale numelor de locuri în uz încă, în bună parte, în această unitate teritorială românească.

De la toponimie la dialectologie, interesul autorului cunoaște însă și o mutare dinspre spațiul nord-dunărean spre cel istroromân. În partea secundă a volumului, sunt menționate o serie de fenomene fonetice ce caracterizează dialectul istroromân, insistându-se acum asupra unor aspecte privitoare la terminologia corpului omenesc. Apelând la *Atlasul lingvistic român*, la monografiile, glosare și chestionare din cadrul *Atlasului lingvistic italian*, investigația vizează două planuri: unul echivalent cu un excurs în istoria cercetărilor și a anchetelor realizate de către autor, altul cuprinzând efectiv prezentarea termenilor ce desemnează părțile corpului omenesc, termenii fiind cercetați din punct de vedere etimologic, fonetic și lexical. La baza întregului demers se regăsește intenția lui Vasile Frățilă de a delimita, în acest câmp lexical, un fond de origine latină de cel de origine autohtonă sau de alte origini.

Particularitățile, structura dialectală a limbii, dar și extensiunea ariilor dialectale constituie subiectul a numeroase intervenții cuprinse în prezentul volum. Informații bazate pe materiale bogate și concludente, exemple în măsură să elimine orice urmă de îndoială se adună încetul cu încetul. În felul în care lingvistul timișorean își dispune capitolele, pare că, de la teoretizările referitoare la delimitarea dialectelor limbii române, la istorie, apoi de la fonetică și morfologie până la structura lexicală, totul pledează în favoarea repunerii în discuție a numărului de varietăți dialectale proprii românei.

Desigur nu aceasta este singura problemă asupra căreia s-ar opri cele peste patru sute de pagini ale volumului. Articole și studii publicate în diverse reviste și reluate acum, dintre care amintim : *Structura etimologică a vocabularului limbii române*, *Un studiu inedit de dialectologie românească al profesorului G. Ivănescu: Graiul din sud-vestul Moldovei*, *Elementele meglenoromâne în volumul Povești populare românești*, de *Cristea Sandu Timoc* și *Câteva observații asupra limbii din volumul Pagini de folclor românesc din Serbia*, cărora li se adaugă altele (desigur, nu avem spațiul necesar spre a le aminti pe toate), probează diversitatea preocupărilor lingvistice ale lui Vasile Frățilă și, în același timp, unitatea volumului.

Toponimie și dialectologie este o lucrare complexă, cu adevărat de referință, o imagine de ansamblu pentru un domeniu sau pentru domenii atât de vaste, abordate cu responsabilitate deplină, cu onestitate, tocmai spre a oferi soluții unor probleme controversate, dar mai ales : răspunsuri așteptărilor cititorilor.